

I. SLOŽENÍ OBYVATELSTVA PODLE VĚKU A RODINNÉHO STAVU

Přestože se počty narozených dětí od roku 1999 mírně zvyšovaly, počet a podíl dětí do věku 15 let je velmi nízký. Současné zastoupení dětí ve věku 0-14 let na úrovni 14,4 % je téměř o osm procentních bodů nižší než v roce 1975 a o čtyři body nižší než v roce 1995. V absolutních počtech jde o pokles z 2,3 milionu v roce 1975 a 1,9 mil. v roce 1995 na 1,5 mil. v roce 2006. Podíl obyvatel ve věku 0-14 let a obyvatel starších 65 let se tak postupně vyrovnával a v loňském roce došlo poprvé k převýšení (byť jen nepatrnému) skupiny 65 a víceletých nad dětmi do věku 15 let. Věkovou hranici 65 let začaly dosahovat osoby z prvních silných válečných ročníků (1940 a 1941), v posledních třech letech se tak obnovil vzestup zastoupení této složky v populaci. S překračováním této věkové hranice dalšími osobami z nadprůměrně početných ročníků ze čtyřicátých let 20. století v horizontu příštích pěti až deseti let začne její význam narůstat výrazněji – podle střední varianty projekce obyvatelstva ČSÚ z roku 2003 podíl osob starších 65 let vzroste na 20 % v roce 2020 a na 23 % v roce 2030.

Tab. I.1 Charakteristiky věkového složení, 1975-2006 (k 31.12.)

Ukazatel	1975	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet osob (tis.)									
Celkem	10 094	10 321	10 267	10 206	10 203	10 211	10 221	10 251	10 287
0-14	2 253	1 893	1 664	1 622	1 590	1 554	1 527	1 501	1 480
15-64	6 510	7 056	7 179	7 170	7 196	7 234	7 259	7 293	7 325
65+	1 330	1 372	1 423	1 415	1 418	1 423	1 435	1 456	1 482
80+	169	277	250	260	277	293	308	322	336
Složení (%)									
0-14	22,3	18,3	16,2	15,9	15,6	15,2	15,0	14,6	14,4
15-64	64,5	68,4	69,9	70,2	70,5	70,9	71,0	71,2	71,2
65+	13,2	13,3	13,9	13,9	13,9	13,9	14,0	14,2	14,4
80+	1,7	2,7	2,4	2,6	2,7	2,9	3,0	3,1	3,3
Syntetické ukazatele									
Index stáří ¹⁾	59,1	72,5	85,5	87,2	89,2	91,6	94,0	97,0	100,2
Index ekonomického zatížení ²⁾	55,0	46,3	43,0	42,3	41,8	41,2	40,8	40,6	40,4
Průměrný věk - obě pohlaví	35,6	37,3	38,8	39,0	39,3	39,5	39,8	40,0	40,2
- muži	33,9	35,6	37,1	37,4	37,7	37,9	38,2	38,4	38,6
- ženy	37,2	38,9	40,3	40,5	40,8	41,0	41,3	41,5	41,7
Věkový medián	31,6	36,4	37,6	37,9	38,2	38,5	38,7	38,9	39,1

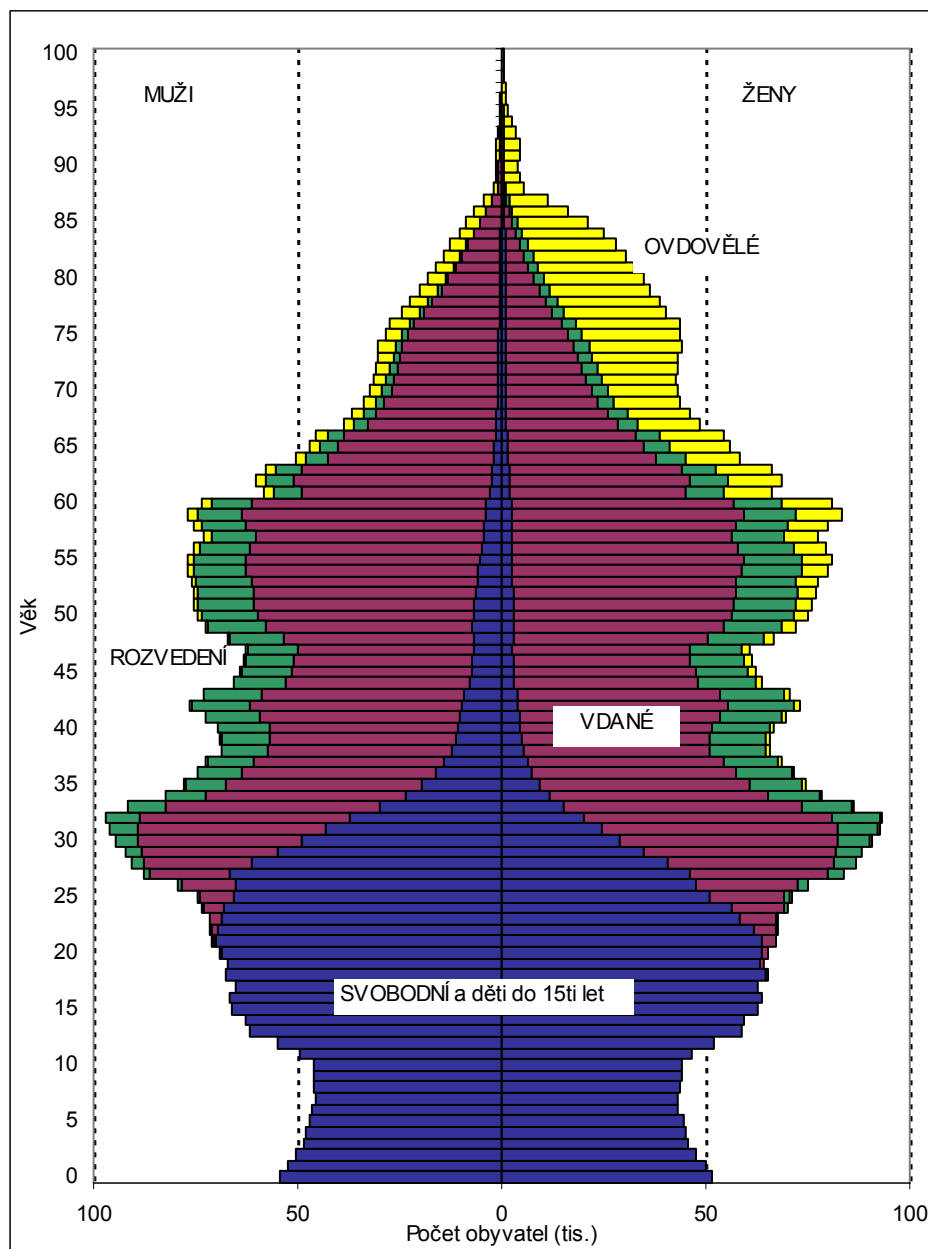
¹⁾ Počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0-14 let

²⁾ Počet dětí ve věku 0-14 let a osob starších 65 let na 100 osob ve věku 15-64 let

Posouváním uzavření manželství do pozdějšího věku či jeho odmítáním a nahrazením nesezdaným soužitím (příp. „odděleným soužitím“), vzestupem rozvodovosti, snížením úrovně sňatečnosti rozvedených a zlepšením úmrtnosti doznala významných změn i struktura obyvatelstva podle rodinného stavu (tab. I.2). Podíl osob (ve věku nad 15 let) žijících v manželství stále převyšuje padesát procent, u žen ale již jen těsně (50,4 %); u mužů 53,8 %. Pokles zastoupení ženatých a vdaných osob v populaci nastal z převážné části ve prospěch vzestupu podílu svobodných, zvýšil se však i podíl rozvedených, naopak podíl ovdovělých klesl. Svobodných byla v roce 2006 třetina mužské populace, mezi ženami bylo nikdy neprovdaných 23,5 %. V případě rozvedených osob je podíl mírně vyšší mezi ženami (10,1 % mužů, 12,0 % žen). Důvodem je to, že ženy po rozvodu uzavírají nový sňatek o něco méně často než muži. V zastoupení ovdovělých panuje z důvodu nadúmrtnosti mužů ve starším věku největší rozdíl mezi oběma pohlavími (2,8 % mužů, 14,0 % žen).

Na obr. I.1 jsou patrné jednak zářezy do věkové struktury způsobené poklesem porodnosti v době 1. světové války a hospodářské krize třicátých let, naopak zvýšení porodnosti během a po 2. světové válce, další výkyvy plodnosti související s legalizací potratů a s propopulační politikou socialistického Československa, a konečně propad porodnosti po roce 1989 a následné oživení v posledních letech. Odkládání sňatku je patrné z vysokého podílu svobodných, který je nadpoloviční až do 31 roku věku u mužů a 28 u žen. Dále je vidět nárůst podílu rozvedených po 35 roku života a převis počtu starých žen, většinou ovdovělých, nad muži.

Obr. I.1 Věková struktura podle pohlaví a rodinného stavu, 31.12.2006

Počet obyvatel České republiky k 31. prosinci 2006 činil celkem 10 287 189, což znamená průměrnou hustotu 130 obyvatel na km². V obcích do 2 000 obyvatel, považovaných za venkovské obyvatelstvo, žilo 2 712 792 obyvatel, tedy 73,6 % obyvatelstva ČR žije ve městech. Průměrný věk obyvatel činil 38,6 roku pro muže a 41,7 pro ženy.

Celkový počet cizinců žijících legálně na území republiky (na základě trvalého nebo dlouhodobého pobytu) činil podle údajů Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR ke konci loňského roku 323,3 tis. (viz též tabulku VII.3). Tito cizinci tak představovali 3,1 % populace České republiky. Věkové složení cizinců pobývajících na území ČR se podstatně liší od složení „domácí“ populace. Silněji jsou zastoupeni muži – tvoří 60,0 % všech cizinců, zatímco v celém obyvatelstvu 48,9 %. Výraznější skupinu také představují mladší věkové skupiny (20-39 let), což souvisí s převažujícím ekonomickým motivem jejich příchodu do ČR. Podstatně méně je naopak dětí a obecně také osob ve vyšším věku. Výjimku v relativním zastoupení dětí (z nejčteněji zastoupených skupin cizinců) představují Vietnamci (21,0 % v roce 2005) a také Rusové (13,0 %). Osob v poproduktivním věku je více mezi Bulhary (14,7 %), Němci (11,4 %) a občany Spojených států (10,9 %).

**Tab. I.2 Složení obyvatel podle pohlaví, rodinného stavu a věkových skupin (%),
1995 a 2006 (k 31.12.)**

Věková skupina	1995	2006	1995	2006	1995	2006	1995	2006
Muži	svobodní		ženatí		rozvedení		ovdovělí	
15-19	99,4	99,9	0,6	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
20-24	77,6	96,8	21,3	3,0	1,2	0,2	0,0	0,0
25-29	34,6	73,9	59,4	23,7	6,0	2,4	0,0	0,0
30-34	17,6	39,7	73,2	51,8	9,1	8,4	0,1	0,1
35-39	12,4	20,2	76,4	64,2	11,0	15,3	0,3	0,2
40-44	9,6	13,5	77,4	67,5	12,5	18,6	0,5	0,4
45-49	7,2	10,8	79,2	69,4	12,6	19,0	1,0	0,7
50-54	5,7	8,5	81,5	72,2	11,2	17,9	1,6	1,4
55-59	4,8	6,3	83,6	76,0	8,8	15,2	2,8	2,5
60-64	4,2	4,6	84,1	79,4	6,8	11,8	4,9	4,2
65-69	3,8	3,7	82,0	81,2	5,6	8,3	8,6	6,8
70-74	3,8	3,1	77,7	79,8	4,5	6,0	14,0	11,1
75-79	3,5	2,7	71,4	74,7	3,8	4,5	21,4	18,1
80-84	3,0	2,8	61,4	65,6	2,7	3,6	32,9	28,1
85+	4,0	2,8	44,7	52,9	1,7	1,9	49,6	42,4
Celkem 15+	27,9	33,3	61,9	53,8	7,3	10,1	2,9	2,8
Ženy	svobodné		vdané		rozvedené		ovdovělé	
15-19	97,0	99,6	3,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
20-24	54,0	89,7	43,2	9,6	2,7	0,6	0,1	0,0
25-29	15,7	54,4	75,0	40,8	8,8	4,7	0,4	0,1
30-34	7,1	22,9	80,7	64,3	11,4	12,3	0,8	0,5
35-39	4,7	9,8	80,5	69,5	13,2	19,6	1,6	1,1
40-44	3,7	5,8	78,8	70,4	14,7	21,8	2,7	2,0
45-49	3,3	4,3	77,5	71,3	14,3	20,8	4,9	3,6
50-54	3,0	3,5	75,4	71,0	12,7	19,2	8,8	6,3
55-59	2,7	3,0	71,2	69,4	10,1	16,5	15,9	11,1
60-64	2,5	2,7	62,5	64,7	8,9	13,7	26,0	18,8
65-69	2,9	2,4	49,7	56,1	8,0	10,4	39,4	31,0
70-74	3,5	2,2	34,9	43,6	7,0	8,6	54,7	45,6
75-79	3,6	2,4	21,7	29,0	5,5	7,6	69,1	61,0
80-84	4,1	2,8	11,8	15,9	4,2	6,7	79,9	74,5
85+	5,4	3,0	5,7	8,0	2,8	4,7	86,1	84,3
Celkem 15+	18,4	23,5	57,2	50,4	8,9	12,0	15,4	14,0